

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

ЄПІФАНОВА Ірина¹, КРАЄВСЬКА Алла², КРАЄВСЬКИЙ Андрій³

¹ Вінницький національний технічний університет

<https://orcid.org/0000-0002-0391-9026>

e-mail: yepifanova@vntu.edu.ua

² Вінницький національний технічний університет

<https://orcid.org/0000-0003-2812-6986>

e-mail: kraevska@vntu.edu.ua

³ Вінницький національний технічний університет

<https://orcid.org/0009-0001-0934-012X>

e-mail: andrej_15@ukr.net

У статті розкрито поняття конкурентоспроможності підприємств будівельної галузі в умовах трансформаційної економіки. Обґрунтовано основні чинники, що впливають на формування конкурентних переваг, та визначено систему показників для оцінки конкурентоспроможності. Запропоновано удосконалену методику на основі поєднання АНР та РСА, що дозволяє інтегрувати кількісні та якісні показники в єдиний індекс. Виокремлено п'ять блоків оцінювання: фінансовий, виробничий, кадровий, інноваційно-маркетинговий та зовнішній. Результати дослідження спрямовані на підтримку управлінських рішень і стратегій підвищення конкурентних переваг підприємств у будівельній галузі України.

Ключові слова: конкурентоспроможність, будівельне підприємство, конкурентні переваги, оцінювання, індекс конкурентоспроможності, стратегічне управління, галузеві особливості, управлінські рішення.

<https://doi.org/10.31891/mdes/2025-17-10>

Стаття надійшла до редакції / Received 01.08.2025

Прийнята до друку / Accepted 27.08.2025

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Сучасна будівельна галузь України функціонує в умовах значної економічної та політичної турбулентності, що зумовлює високий рівень конкуренції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку. У таких умовах питання забезпечення конкурентоспроможності підприємств будівельного сектору набуває особливої актуальності. Висока конкуренція, зростаючі вимоги споживачів до якості будівельних робіт, необхідність впровадження інноваційних технологій, а також активна участь держави у регулюванні будівельного ринку створюють нові виклики для суб'єктів господарювання галузі. Особливістю конкурентного середовища у будівництві є його нестабільність, сезонність, залежність від державної та муніципальної політики, рівня інвестиційної активності, наявності кваліфікованих кадрів, ресурсної бази та технічного оснащення. Враховуючи те, що будівництво є мультиплікатором розвитку суміжних галузей (виробництво будматеріалів, транспорт, енергетика, машинобудування тощо), конкурентоспроможність підприємств цієї сфери безпосередньо впливає на економічну стабільність регіонів і держави в цілому.

У науковому дискурсі проблема конкурентоспроможності підприємств традиційно розглядається через призму стратегічного менеджменту, маркетингу, інноваційної політики та управління ресурсами. Однак для підприємств будівельної галузі існує низка галузевих особливостей, які потребують спеціального підходу до оцінки та забезпечення конкурентоспроможності. Зокрема, йдеться про тривалі цикли виконання робіт, високу капіталомісткість проєктів, складність планування та прогнозування, а також необхідність дотримання жорстких будівельних норм та стандартів.

З огляду на зазначене, актуальним є пошук ефективних науково обґрунтованих підходів до визначення та оцінювання конкурентоспроможності будівельних підприємств, що дозволить не лише здійснювати об'єктивний моніторинг їхнього стану, а й формувати дієві управлінські стратегії для забезпечення сталого розвитку. Такі дослідження є важливими як для самих підприємств, так і для органів державної влади, інвесторів та інших стейкхолдерів, які зацікавлені в ефективному функціонуванні будівельного комплексу країни.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Проблема забезпечення конкурентоспроможності підприємств є однією з ключових у сучасній економічній науці, що знаходить своє відображення у численних дослідженнях як

вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Зокрема, загальнотеоретичні аспекти конкурентоспроможності підприємств розкрито у працях М. Портера [1], який сформулював концепцію конкурентних сил галузі та конкурентних стратегій, та Р. Гранта [2], що акцентував увагу на ресурсному підході до формування конкурентних переваг. У вітчизняному науковому середовищі значний внесок у розвиток теоретико-методичних підходів до аналізу конкурентоспроможності зробили такі дослідники, як Л. Березіна, О. Вараксіна, А. Олійник, А. Рак, М. Іваненко, О. Стороженко, І. Дмитрієв та інші [3-5, 9].

У контексті будівельної галузі конкурентоспроможність підприємств досліджувалася менш системно. Окремі аспекти підвищення ефективності функціонування будівельних компаній, впливу інвестиційної діяльності, інноваційного розвитку, технічного переоснащення та управлінських рішень на рівень їх конкурентоспроможності висвітлено у працях Н. Тюріної, Т. Назарчук, К. Смирнова, Т. Соболевої, Ю. Наумович, І. Харченко, О. Лізункова [4, 6-8]. Вчені також звертають увагу на роль державного регулювання у забезпеченні рівних умов конкуренції та створенні сприятливого інституційного середовища для діяльності будівельних підприємств.

У дослідженнях також акцентується увага на тому, що конкурентоспроможність будівельного підприємства не зводиться лише до фінансових показників або якості продукції. Вона охоплює широкий спектр характеристик, зокрема, здатність адаптуватися до змін зовнішнього середовища, впроваджувати інновації, забезпечувати високу репутацію та клієнтоорієнтованість. Водночас, в літературі бракує уніфікованих методик оцінювання конкурентоспроможності, адаптованих до особливостей саме будівельної галузі.

Загалом аналіз наукових джерел засвідчує наявність значного теоретичного напрацювання у сфері дослідження конкурентоспроможності підприємств, проте питання розробки галузеорієнтованого інструментарію оцінювання конкурентоспроможності будівельних компаній, інтеграції кількісних і якісних показників та побудови ефективної системи управління конкурентними перевагами потребує подальшого поглибленого опрацювання.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ОЗНАЧЕНА СТАТТЯ

Попри значну кількість досліджень, присвячених конкурентоспроможності підприємств у різних галузях економіки, для будівельного сектору досі не сформовано єдиного підходу до оцінювання цього складного економічного поняття з урахуванням його галузевої специфіки. Більшість існуючих методик є або надто універсальними, або адаптованими під виробничі чи торговельні підприємства, що обмежує їхню прикладну цінність для будівельних організацій.

Зокрема, недостатньо дослідженими залишаються такі аспекти, як визначення чіткої системи показників, які б комплексно відображали рівень конкурентоспроможності саме будівельного підприємства з урахуванням таких важливих характеристик, як тривалість будівельного циклу, сезонність робіт, залежність від тендерних процедур і державного регулювання. Потребує подальшого опрацювання також питання інтеграції кількісних і якісних показників у загальний аналітичний інструментарій, який дозволив би здійснювати об'єктивне порівняння рівня конкурентоспроможності між підприємствами будівельної галузі. Важливою науково-практичною проблемою залишається розробка адаптованого до вітчизняних умов механізму оцінки конкурентоспроможності, що враховував би реалії українського ринку, зокрема нестабільну макроекономічну ситуацію, високий рівень ризиків, обмеженість інвестиційних ресурсів та дефіцит кваліфікованих кадрів. Крім того, спостерігається відсутність системного підходу до моніторингу динаміки конкурентних позицій підприємств у часі та в різних сегментах будівельного ринку, таких як житлове, комерційне й інфраструктурне будівництво.

Таким чином, існує потреба у формуванні нових підходів, які б поєднували гнучкість застосування з глибоким урахуванням специфіки будівельної галузі. Саме цим не вирішеним питанням присвячене дане дослідження, метою якого є розробка комплексної методики оцінки конкурентоспроможності будівельних підприємств та обґрунтування практичних рекомендацій щодо її підвищення.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

У контексті виявлених теоретичних прогалин та практичних потреб підприємств будівельної галузі, головною метою даної статті є формування цілісного науково-методичного підходу до оцінювання конкурентоспроможності будівельних підприємств, який дозволить

об'єктивно визначити їх конкурентні позиції на ринку, виявити основні чинники впливу та сформулювати рекомендації щодо підвищення конкурентних переваг.

Досягнення поставленої мети дозволить не лише поглибити наукове розуміння проблеми, але й запропонувати ефективні прикладні інструменти для управління конкурентоспроможністю в умовах нестабільного ринкового середовища.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПОВНИМ ОБГРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Поняття «конкурентоспроможність підприємства» є складною економічною категорією, що охоплює здатність суб'єкта господарювання ефективно функціонувати в умовах конкурентного ринкового середовища, зберігаючи та зміцнюючи свої позиції порівняно з іншими учасниками ринку. У загальному вигляді конкурентоспроможність підприємства визначається як здатність забезпечувати стабільну рентабельність, пропонувати споживачам продукцію (послуги), яка за ціною, якістю, інноваційністю та іншими характеристиками не поступається аналогам конкурентів, та постійно адаптуватися до змін зовнішнього середовища.

У науковій літературі існує низка підходів до визначення сутності конкурентоспроможності. Так, з позиції класичної школи менеджменту (М. Портер), конкурентоспроможність підприємства формується на основі створення унікальних конкурентних переваг – або через зниження витрат, або через диференціацію продукту [1]. У межах ресурсного підходу (Д. Кетц, Б. Вернон, Р. Грант [2]) акцент робиться на внутрішніх можливостях підприємства – знаннях, навичках, технологіях, організаційній культурі тощо, які забезпечують довготривалі конкурентні переваги.

Українські науковці також вносять вагомий внесок у дослідження цієї категорії. Зокрема, Л. Березіна визначає конкурентоспроможність підприємства як здатність ефективно функціонувати на ринку, забезпечуючи стійке зростання та адаптацію до змін зовнішнього середовища [3]; М. Іваненко розглядає конкурентоспроможність підприємства як здатність досягати переваг над конкурентами шляхом впровадження найкращих практик та постійного вдосконалення [5]; Н. Тюріна визначає конкурентоспроможність підприємства як здатність забезпечувати високий рівень ефективності та адаптивності в умовах динамічного ринкового середовища [8]. Ці визначення підкреслюють різні аспекти конкурентоспроможності підприємства, зокрема ефективність, адаптивність, впровадження інновацій та стратегічне управління.

Загалом у визначеннях конкурентоспроможності прослідковуються три основні підходи:

1. Результативний – орієнтується на фактичні досягнення підприємства (обсяги продажу, прибутковість, частка ринку).
2. Ресурсний – акцентує увагу на внутрішньому потенціалі підприємства (матеріальні, фінансові, трудові ресурси).
3. Процесний – зосереджується на здатності підприємства ефективно організовувати свою діяльність, взаємодіяти з зовнішнім середовищем і адаптуватися до змін.

Окреме місце займає підхід до трактування конкурентоспроможності як багаторівневої системи: конкурентоспроможність продукту (послуги) → конкурентоспроможність підприємства → конкурентоспроможність галузі → конкурентоспроможність країни. У цьому контексті будівельні підприємства виступають ключовими елементами у формуванні загальної конкурентної позиції будівельної галузі держави.

Для будівельного підприємства конкурентоспроможність набуває особливої специфіки, зумовленої проєктним характером діяльності, залежністю від регіональних ринків, високою капіталомісткістю процесів та значною часткою регуляторних обмежень. Тому в межах теоретичного аналізу доцільно враховувати не лише загальні ринкові підходи, а й галузеві особливості, які суттєво впливають на структуру та динаміку конкурентних переваг.

Таким чином, конкурентоспроможність підприємства доцільно розглядати як динамічну, комплексну характеристику, що поєднує здатність до ефективного використання ресурсів, забезпечення стабільної присутності на ринку, гнучке реагування на виклики зовнішнього середовища та сталий розвиток у довгостроковій перспективі.

Формування конкурентоспроможності будівельного підприємства зумовлюється широким спектром факторів, які взаємодіють між собою та впливають на результативність і стабільність діяльності суб'єкта господарювання на ринку. Ці фактори доцільно класифікувати за двома основними ознаками: за джерелом походження та за характером впливу (економічні, технологічні, організаційні, соціальні тощо) (табл.1).

Таблиця 1

Фактори формування конкурентоспроможності будівельного підприємства

Внутрішні фактори	Зовнішні фактори
Рівень технічного оснащення: <i>Наявність сучасної будівельної техніки, механізмів, інструментів безпосередньо впливає на швидкість, якість і вартість виконання робіт.</i>	Рівень конкуренції на ринку: <i>Кількість учасників у галузі, частка великих компаній, наявність іноземних гравців впливають на цінову політику, доступ до проектів та постачальників.</i>
Кваліфікація персоналу: <i>Професійність працівників, особливо інженерно-технічного складу, є ключовим чинником конкурентоспроможності, оскільки будівництво передбачає складні технологічні процеси.</i>	Стан економіки країни: <i>Макроекономічна стабільність, рівень інфляції, доступність банківського фінансування та інвестицій безпосередньо визначають попит на будівельні послуги.</i>
Організаційна структура та система управління: <i>Ефективність внутрішніх процесів, розподіл функцій, рівень децентралізації та автоматизації управлінських процедур визначають адаптивність підприємства до змін ринку.</i>	Регуляторна політика: <i>Дозвільна система, оподаткування, стандарти будівництва, антикорупційна практика – всі ці чинники або сприяють, або стримують розвиток підприємств.</i>
Інноваційна спроможність: <i>Здатність впроваджувати нові технології, використовувати сучасні будівельні матеріали та енергоефективні рішення є вагомим перевагою.</i>	Тенденції на ринку нерухомості: <i>Попит на житлову, комерційну або інфраструктурну забудову впливає на завантаженість підприємства та перспективи його розвитку.</i>
Фінансова стабільність: <i>Рівень ліквідності, рентабельність, платоспроможність підприємства визначають його здатність брати участь у тендерах, реалізовувати великі проекти та витримувати затримки в оплаті.</i>	Інституційне середовище: <i>Прозорість тендерних процедур, доступ до державного замовлення, захист прав власності також мають важливе значення.</i>
Маркетингова політика: <i>Активна комунікація з замовниками, репутація на ринку, наявність лояльної клієнтської бази створюють додаткові конкурентні переваги.</i>	Соціальні чинники: <i>Демографічна ситуація, рівень урбанізації, міграційні процеси створюють або звужують можливості для розвитку будівельної діяльності в окремих регіонах.</i>

Таким чином, конкурентоспроможність будівельного підприємства є результатом багатофакторної взаємодії, де важливо не лише накопичити ресурси та забезпечити якість, але й постійно адаптуватися до мінливого зовнішнього середовища. Ефективне управління внутрішніми чинниками у поєднанні з гнучким реагуванням на зовнішні виклики є запорукою стабільного розвитку та зміцнення позицій на ринку.

Для забезпечення об'єктивного, системного та кількісно вимірюваного аналізу рівня конкурентоспроможності будівельного підприємства вважаємо за доцільне використовувати методику інтегрального оцінювання. Такий підхід дозволяє об'єднати різнопланові показники в один узагальнений індекс, що дає змогу здійснювати порівняння між підприємствами, відстежувати динаміку змін та формувати управлінські рішення на стратегічному рівні.

Для забезпечення наукової обґрунтованості, точності та можливості практичного застосування, методика оцінки конкурентоспроможності будівельного підприємства побудована на інтеграції аналітичної ієрархічної моделі (АНР) з багатовимірним статистичним аналізом (РСА). Методика дозволяє агрегувати широкий спектр показників у єдиний інтегральний індекс з урахуванням важливості кожного компонента та мінімізацією впливу надмірної кількості індикаторів.

Інтегральний показник конкурентоспроможності ($I_{\text{конк}}$) розраховується на основі 5 основних блоків показників:

1) Фінансово-економічні показники:

- ROA (рентабельність активів)
- Коефіцієнт автономії
- Коефіцієнт ліквідності
- Коефіцієнт покриття

- EBITDA на 1 працівника
- 2) Виробничо-технологічні показники:
 - Собівартість 1 м² будівництва
 - Середній термін реалізації проекту
 - Коефіцієнт завантаженості виробничих потужностей
 - Рівень використання техніки (фондовіддача)
- 3) Кадрові показник:
 - Середня кваліфікація персоналу (рівень освіти, сертифікація)
 - Плинність кадрів
 - Витрати на навчання персоналу (% до витрат)
 - Співвідношення управлінського та виробничого персоналу
- 4) Інноваційно-маркетингові показники:
 - Частка інноваційних технологій у витратах
 - Кількість впроваджених нововведень за рік
 - Частка повторних замовлень (лояльність клієнтів)
 - Охоплення ринку (маркетингова активність)
- 5) Зовнішні інституційні показники:
 - Кількість виграних тендерів
 - Інституційна підтримка (гранти, участь у програмах)
 - Рівень дотримання нормативно-правових вимог
 - Репутаційна оцінка (експертні або аналітичні рейтинги)

Кожен показник нормується у шкалі від 0 до 1. Визначаються ваги кожного показника за допомогою методу парних порівнянь (АНР), узгодженість оцінок перевіряється за індексом Сааті.

Загальна формула розрахунку інтегрального показника:

$$I_{\text{конк}} = \sum_{i=1}^n W_i \cdot Z_i \quad (1)$$

де:

$I_{\text{конк}}$ — інтегральний індекс конкурентоспроможності підприємства;

W_i — ваговий коефіцієнт для i -го показника (визначено АНР);

Z_i — стандартизоване значення i -го показника (z-score);

n — кількість показників.

В залежності від отриманих результатів пропонуємо таку класифікацію рівнів конкурентоспроможності будівельного підприємства:

- $0 \leq I_{\text{конк}} < 0,3$ – низький рівень
- $0,3 \leq I_{\text{конк}} < 0,6$ – середній рівень
- $0,6 \leq I_{\text{конк}} \leq 1,0$ – високий рівень

Запропонована методика забезпечує комплексне врахування як кількісних, так і якісних параметрів діяльності підприємства, дозволяє проводити динамічний аналіз та порівняльне оцінювання між компаніями.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМКУ

У результаті проведеного дослідження встановлено, що конкурентоспроможність будівельних підприємств є багатофакторною, динамічною характеристикою, що формується під впливом як внутрішніх ресурсних можливостей, так і зовнішнього ринкового середовища. Запропонований науково-методичний підхід до оцінювання конкурентоспроможності дозволяє здійснювати комплексний аналіз діяльності підприємства з урахуванням його галузевої специфіки та особливостей функціонування у нестабільних економічних умовах.

Запропонована методика, побудована на комбінації методів АНР та РСА, дозволяє не лише здійснювати кількісне вимірювання конкурентного потенціалу, а й глибоко аналізувати вплив окремих показників на загальну конкурентну позицію підприємства.

Запропонована система включає п'ять блоків показників – фінансово-економічних, виробничо-технологічних, кадрових, інноваційно-маркетингових та зовнішніх інституційних, що охоплюють як результативні, так і процесні характеристики. Завдяки використанню методів нормування та експертного зважування забезпечено можливість агрегування різномірних даних в інтегральний показник конкурентоспроможності. Це відкриває шлях до ефективного рейтингування підприємств, формування стратегій підвищення конкурентних переваг, а також здійснення моніторингу динаміки змін у часі.

Практичне застосування результатів дослідження дозволить будівельним компаніям здійснювати діагностику власного стану на ринку, адаптуватися до викликів середовища та посилювати свої конкурентні позиції. Окрім того, отримані результати мають прикладне значення для державних органів та інституцій, які формують політику підтримки будівельної галузі, зокрема у сфері стандартизації, регулювання та інвестиційної підтримки.

Перспективи подальших наукових розвідок полягають у поглибленні емпіричного аналізу конкурентоспроможності підприємств з урахуванням типу їх спеціалізації (житлове, інфраструктурне, промислове будівництво), регіональних особливостей та впливу цифрових трансформацій. Крім того, доцільним є розроблення галузевих інформаційно-аналітичних платформ для регулярного моніторингу динаміки конкурентних позицій будівельних компаній та впровадження системи бенчмаркінгу на національному рівні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Porter, M. E. *Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors*. New York: Free Press, 1980. 396 p.
2. Grant, R. M. *Contemporary Strategy Analysis: Text and Cases Edition*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, 2018. 657 p.
3. Березіна Л.М., Вараксіна О.В., Олійник А.С., Рак А.Г. Теоретико-методологічні основи управління конкурентоспроможністю підприємства. *Агросвіт*. 2021. № 21-22. С. 35-42.
4. Смирнов К.В. Фінансова ефективність будівельних підприємств: методи оцінки. *Економіка підприємства*, 2021. № 6. С. 82-90.
5. Іваненко М.П., Стороженко О.І. Бенчмаркінг як інструмент оцінки конкурентоспроможності підприємств. *Економіка і час*. 2020. № 3. С. 45-54.
6. Соболева Т.О., Наумович Ю.І. Фактори впливу на конкурентне середовище будівельних організацій. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. № 1. (302). С. 64-67.
7. Харченко І.В., Лізунков О.В. Організаційні аспекти стратегічної перемоги в конкурентній боротьбі малих будівельних підприємств. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки*. 2021. № 6(39). С. 267-281.
8. Тюріна Н., Назарчук Т., Бакай А. Управління конкурентоспроможністю будівельних організацій. *Innovation and Sustainability*. 2023. № 1. С. 213-221.
9. Конкурентоспроможність підприємства: навч. посіб. / Дмитрієв І.А. Кирчата І.М. Шершенюк О.М. - Харків, 2020 – 340с. URL : <https://fmab.khadi.kharkov.ua/>

REFERENCES:

1. Porter, M. E. *Competitive Strategy: Techniques for Analyzing Industries and Competitors*. New York: Free Press, 1980. 396 p.
2. Grant, R. M. *Contemporary Strategy Analysis: Text and Cases Edition*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, 2018. 657 p.
3. Berezina L.M., Varaksina O.V., Oliynyk A.S., Rak A.H. Theoretical and Methodological Principles of Enterprise Competitiveness Management. *Agrosvit*. 2021. No. 21-22. P. 35-42.
4. Smirnov K.V. Financial Efficiency of Construction Enterprises: Evaluation Methods. *Economics of Enterprise*. 2021. No. 6. P. 82-90.
5. Ivanenko M.P., Storozhenko O.I. Benchmarking as a Tool for Evaluating Enterprise Competitiveness. *Economics and Time*. 2020. No. 3. P. 45-54.
6. Soboliev T.O., Naumovych Yu.I. Factors Influencing the Competitive Environment of Construction Organizations. *Bulletin of Khmelnytskyi National University*. 2022. No. 1 (302). P. 64-67.
7. Kharchenko I.V., Lizunkov O.V. Organizational Aspects of Strategic Success in the Competitive Struggle of Small Construction Enterprises. *Central Ukrainian Scientific Bulletin. Economic Sciences*. 2021. No. 6(39). P. 267-281.
8. Tyurina N., Nazarchuk T., Bakai A. Competitiveness Management of Construction Organizations. *Innovation and Sustainability*. 2023. No. 1. P. 213-221.
9. *Enterprise Competitiveness: Textbook* / Dmytriiev I.A., Kyrchata I.M., Shersheniuk O.M. – Kharkiv, 2020. – 340 p. URL: <https://fmab.khadi.kharkov.ua/>

COMPETITIVENESS OF ENTERPRISES OF THE CONSTRUCTION INDUSTRY

YEPIFANOVA Iryna, KRAIEVSKA Alla, KRAIEVSKYI Andrii
Vinnytsia National Technical University

The concept of enterprise competitiveness is interpreted as a multifaceted and dynamic economic category encompassing a company's ability to effectively utilize resources, maintain stable market positions, and adapt to environmental changes. The literature review reveals three dominant analytical approaches – result-based, resource-based, and process-oriented – and emphasizes the necessity of a methodological framework that reflects the distinctive characteristics of the construction industry, such as high capital intensity, project complexity, and regulatory constraints.

The article presents a scientifically grounded methodological approach to assessing the competitiveness of construction enterprises in the context of economic instability and sectoral specificity. The relevance of the study is determined by the increasing complexity of the external environment and the strategic role of construction in regional and national economic development. The paper introduces an improved evaluation methodology based on the integration of the Analytic Hierarchy Process (AHP) and Principal Component Analysis (PCA), which allows for the aggregation of both quantitative and qualitative indicators into a unified competitiveness index. Indicators are grouped into five core domains: financial and economic, production and technological, human resources, innovation and marketing, and institutional-external. Key metrics include return on assets, liquidity, project execution time, staff turnover, innovation share in expenses, client loyalty, and success in public procurement. AHP provides expert-based weighting of indicators, while PCA reduces data dimensionality and highlights the most informative variables. This approach supports strategic decision-making, enables inter-company benchmarking, and facilitates dynamic monitoring of competitive positions. The proposed framework contributes to more effective competitiveness management in construction enterprises operating under volatile market conditions in Ukraine.

Key words: competitiveness, construction enterprise, competitive advantages, assessment, competitiveness index, strategic management, industry-specific characteristics, managerial decisions.